

Dabóci Mihók Mária

SZÉPSÉG JÁRT A FÖLDÖN¹

50 éve halt meg Tímár Mónika

1962. december 13-án, a pesthidegkúti Hepatitis Kórház fertőző osztályán búcsúztunk tőle. Az Úr magához vette őt. Hazafelé a buszon sírtam el magam. Klári vígasztalt, s a könnyeken lassan valami szelíd fényesség ragyogott át. Egyetlen napon, egyetlen okból fájdalom és ragyogás?

Ratzinger bíboros gondolatai segítenek eligazodni könny és ragyogás, fájdalom és öröm között. Ő hívja föl a figyelmünket arra, hogy a nagyhétfői liturgiában két egymástól távolinak tűnő szöveg szerepel: az egyik a szenvedő szolgáról szól Izaiás könyvében: „Nem volt sem szép, sem ékes, a külsejére nézve nem volt vonzó.” A másik a Messiásról, a zsoltárok könyvében: „Szébb vagy, mint bárki az emberek közül.” Hogy szerepelhet ugyanazon a napon ez a két szöveg? Hát úgy, hogy az élet igazi szépsége önmagunk odaadásában rejlik.² S azon a decemberi napon ez az odaadás teljesedett be, ez ragyogott át a fájdalomunkon is.

Ennek a ragyogásnak, a minden nehézségen, fájdalomon eluralkodó fénynek a fölfogására készített elő bennünket Móni az előző évek során. Mellette láthattuk, mit jelent *élni*: ismerni, dolgozni, szeretni... „Az ember számára nem élet az – írja Claudel – ha nem cselekszik. Isten, ki magad vagy a tiszta cselekvés, nem tudunk Rólad tanúságot tenni, ha bennünk marad ez a sok felhasználatlan készlet (sajnos túl sokszor ebben a földi létben), ha a homályban tett első tapogatózó lépéseink nem jutnak ki a fényre, azaz, ha nem kezdünk el végre létezni.”³

A Szűzanyáról elmélkedve szinte Claudel gondolatait folytatja Móni: „A Szűz szépsége nem olyan, mint egy szoboré, mely eltúrte, hogy a mester azzá faragja, ami. Az ő szépsége a magé, mely fává terebélyesedett, a rügyé, mely levéllé bomlott, a bimbóé mely virágba szökkent. Isten kegyelme volt a mag, a dús televény, de Mária értelme és akarata az eső, szeretete, készsége a napsugár

¹ C. F. Ramuz: La beauté sur la terre (Szépség a földön) c. regényében egy képzeletbeli lányról ír, mi azonban egy közöttünk élt leányra emlékezünk, „akivel együtt ettünk és ittunk”, és jártuk útjainkat.

² P. Y. Maillard: Quelle beauté sauvera le monde? Une reflexion sur l'art chrétien. (Milyen szépség menti meg a világot? Gondolatok a keresztény művészetről) In Nova et Vetera, 2008/2. 199-216. o. Továbbiakban: YM. A tanulmányból vett részleteket Varsányi Luca fordította.

³ i. m. 201. o.

– *s az eső és napsugár is életfeltétel a magnak.*”⁴ Ő friss belső lendületével igyekezett kiteljesíteni adottságait, lehetőségeit. „Úgy szeretnék olvasni, olvasni, olvasni... Mennyire kell tudni fiatalnak lenni, lángolni, állandóan frissnek és nyitottnak lenni! Épp ma olvastam Prohászkanál arról, hogy ez állandó, megfeszített munkát kíván, kiemelkedni 'a szürkeségből és kelletlenségből'.”⁵ Ezzel a készséggel van jelen a főiskolai előadásokon: „Két fejlődéstan előadás között vagyok. Tele vagyok áhítattal. Mennyi titka lehet az Úristennek, ha az anyag törvényei is ilyen bonyolultan finomak. Sok, sosem szűnő erőfeszítést kíván szellemi embernek lenni... Azt hiszem, nem csak alázatosság kell hozzá, de komoly aszkézis is, ami kifejleszti a szellemi érzéket.”⁶

Az Úr bízott Móniban, ebben a fiatal leányban, hogy meghallja szavát, fölfedezi a nevelő, formáló szeretetet mindenben, ami csak körülveszi. Móni nagyon szerette ezt a teremtet világot: „Nem tudom elképzelni, bárhová emelne is Isten kegyelme, hogy többé ne lássam, ne szeressem a napot, a havat, a friss, kemény tavaszi szelet, melynek nekifeszül az ember és szembefut vele, a fákat, mikor 'nem becsukomot' játszanak, a futásokat, nem valami után, csak a mozgás szépségéért, ritmusáért, öröméért. Én szeretem ezt a földet, és szeretem a testemet is, szeretem, ha izmaim megfeszülnek, hogy rugalmasak és hajlékonyak, és szeretem, ha olyat csinállok, ami minden erőmet igényli, mert olyankor minden figyel bennem, minden szolgál, a vér pont oda folyik, ahová kell, minden sejt felébred és készen áll.”⁷

Ezt a készséget dicséri benne visszaemlékezésében Gyurkovics Tiborné, Marika is: „Mónika 'más minőség' volt, mint a többiek. Szinte mintha nem is érintette volna meg az eredendő bűn következménye, 'az értelem elhomályosulása s az akarat rosszra-hajlósága'... Mindent nagyon jól, a legjobban cselekedett: a hajviselet, a ruházat megválasztásától kezdve az életáldozat teljes föl vállalásáig. A tanulást, a munkát, a szerzetesi engedelmisséget... az átadottságot...” Marika furcsán azzal fejezi be visszaemlékezését, hogy az ilyen lényeket „inkább gyönyörködésül kaptuk, mint követendő példa gyanánt.” Valóban nem azért kaptuk, hogy külső megnyilvánulásaiban utánozzuk. Úgy gondolom inkább olyan „edzőtársként” adta az Úr, aki velünk, mellettünk „fut vagy úszik”, hogy segítsen belőlünk is kihozni a tőlünk telő, elvárható legtöbbet. S mivel a Gondviselés megőrizte

⁴ Mónika naplója - Egy szerzetesközösség élete az üldöztetés éveiben. Bp. Vigilia, 1990. 32.o.

Továbbiakban: Mn. A könyv megjelent franciául, németül és olaszul is.

⁵ i. m. 33-34. o.

⁶ i. m. 44. o.

⁷ i. m. 60. o.

naplójának nagy részét, ma is lehet „edzőtársa” olyanoknak is, akik személyesen nem ismerhették. Ezért olvashatjuk e szép sorokat egyik mai testvérétől: „Móni nekem ma is az életet jelenti. Mérhetetlenül hálás vagyok az Úristennek, hogy megőrizte ezeket a feljegyzéseket és Gondviselésének köszönhetően Móni naplóját ismerhetjük és élhetünk belőle. Olyan ez a könyv, mint egy tiszta forrás, mint egy biztos támpont... Móni szavaival élve ’nagy örömök járnak a szívemben’ mindig, amikor kezembe vehetem, és bárhol felütve olvashatok belőle.” Móninál „minden oda ment, ahová kellett”, így lehet az élete iránymutató, sugárzó rend ebben a fölfordult világban.

Minden, a tanulás, a szolgálat kiteljesítésére vonatkozó vágyát az egyre erőteljesebb alap-vágya mozgatta: tudatosan teremtményként élni a Teremtő és Megváltó előtt. „Te tudod – mondja Urának – hogy milyen boldog vagyok, csak Te, mert én nem. Egyszerűen nem bírják naphoz nem szokott szemeim ezt a fényes ragyogást, hogy itt vagy, velem vagy... Hogy is tudnak élni Nélküled? Szegény, napfényt nem látott emberek!”⁸ Egészen átadja magát az átformáló fénynek, a kegyelemnek: „Kezdem-e már sejteni, mi az alázatosság? Ösztöneim mélyéig nyúló eleven erő, mely egészen átformál? Mely visszaforgatja bennem ezt a feje tetejére állított világot, s mindent a maga helyére rak. Engem is.”⁹

Móni önátadása egyre mélyebb, hálája egyre teljesebb: „Uram, nem tudom, hogy köszönjem meg, hogy itt lehetek! Nem természetes, egyáltalán nem! A könnyek a szívemből esnek ki, olyan végtelenül boldog vagyok. Uram, hogy köszönhetném meg? Oly szép a Te világod, és annyira más. Mindig csak Reád gondolok. A percek tömjén szemecskéi Előtted égnek. Gondolataimban a Te szavad kondul meg. Cselekedeteimnek Te vagy alfája és ómegája. A világ a Te mosolyod, s minden emberi szeretetben a Te szereteted ömlik belém.”¹⁰ Igyekszik az emberek, társai, ismerősei felé közvetíteni mindazt, amit kapott: „Uram, hogy szerethetnék még jobban? Kérj tőlem, elébe futok minden kérésednek. Uram, tudom, hogy engem magamat is tartanod kell, hogy én a magam lábán megállni nem tudok, mégis nyugodtan zörgetek az Atyánál, mindenkiért, sokakért, mert a Te kincseidet ajándékoztad nekem, és a Te szíveddel szeretek, s az végtelenül tág. Így nagyon gazdag vagyok.”¹¹

1959 novemberében a szenvedésről elmélkedik. Ekkor írja le a rá annyira jellemző sorokat: „Nem hiszem, hogy a szenvedéstől jobban növekednék, mint a

⁸ i. m. 42-43. o.

⁹ i. m. 51. o.

¹⁰ i. m. 62-63. o.

¹¹ i. m. 72. o.

szeretettől. Különböben sem akarok növekedni vagy nem növekedni, csak odaadni magam.”¹² És odaadja magát minden pillanatban, ahogyan a pillanat feladata kéri.

Móni nem olvasta D. Pannau, az École du Louvre igazgatójának imáját egy kartonból készült szicíliai feszület előtt: „Egyáltalában nem vagy rémisztő, Fájdalmas Krisztus! Ellőtted állván megrendülök ugyan, de nem esek kétségbe. Gyötrődő Krisztus, Te társammá lettél utamon a remény felé. Tudom, hogy Te tudod, merre haladnak a remény útjai.”¹³ Nem olvasta e sorokat, de ugyanazzal a bizonyossággal állt a reá nehezedő kereszt súlya alatt. A házkutató, társait, lelki atyját letartóztató belügyesek, Gyorskocsi utca kihallgatói, a tárgyalást lefolytatók, a börtön fegyőrei között, a közösség életét tovább vivő, saját életét egy pillanatig sem kímélő készséggel.

„O, Sapientia... Mióta kijöttem tegnap a börtönből, egy dallam bujkál bennem... csak bujkál, csak játszik, nem érek rá gondolkodni, hogy mi is ez, honnan ismerem, de valahogy bearanyozza, összetartja ezt a lihegő napot. Aztán este tízkor, mikor végre egyedül maradtam az autóbuzson, betakaróztam a gallérommal és becsuktam a szemem, egyszerre fölerősödött bennem, testet kapott s kitisztult vonásokkal állt előttem: O, Sapientia... Édes karácsonyi ajándéka! Olyan, mint amikor a kis tulipánok kidugják hegyüket a földből. Lehet nézni, lehet lesni, amint a kis zöld hegy megpirosodik, piros bimbó nő ki belőle, majd széttárva szirmait elmosolyodik... Gyermekre? Emberekre? Minden nap meglocsolom, eléneklem ennek a kis karácsonyi tulipánnak: O, Sapientia... Át- meg átfonja majd ádventemet óaranyával. S talán ezt az egész nagy ádventet is...”¹⁴

1962. május 9-én, miután megtudta, hogy csak 32 sort szabad írni a börtönbe, sőt most „összkezdvezmény elvonás” miatt két hónapig még annyit sem, így reagál a hírre: „Csak 32 sort szabad írni. Először bögttem. Aztán azt gondoltam: feleannyi betűbe tízszer annyi, százszor annyi, ezerszer annyi szeretetet tudok beletenni. Az egész csak felhívás, hogy jobban szeressek, csak felráz, ha elszürkül bennem... Két hónapig se látogatás, se csomag, se levél. Nehezemre esik, hogy ne mondjam azt, hogy disznók... Ó, az életemet is odaadnám! Ez a két hónap színaranyból lesz.”¹⁵

Színaranyból volt mind a hét és fél hónap, melyet még itt töltött a Földön. Teljesen belesimult „Királya, irányítója, alkotója” kezébe. „A lényeg – írja

¹² i. m. 85. o.

¹³ YM 204.o.

¹⁴ Mn 14.o.

¹⁵

1962. szeptember 8-án –, a gyökerekig ható, ösztönt átjáró bizalom és alázatosság. Ne válogassak a sorsok között.”¹⁶ „Tudom, hogy Te tudod, merre haladnak a remény útjai.”¹⁷

Ennek 50 éve. Akkor, 1962-ben november 17-én volt utolsó látogatása a kalocsai börtönben. Tímár Ágnes így emlékezik ezekre a percekre: „A folyosót hosszában két párhuzamos rács osztja meg. Állunk egymástól 80 cm távolságra, két-két fegyőr között, más-más világ szakadékának peremén. Fűlsiketítő láрма zajszintje alatt suttojuk el, amit fontosnak gondolunk, és amit mindennél fontosabbnak tudunk: hogy a szeretetünk egysége erősebb, mint az élet. A szemed elszakíthatatlanul kapaszkodik belém... a 20 perc elmúlt... Vonszolnak az örök kifelé. Mosolygó Lánykám; a két fegyőr szürke foltja között, a könnyes tiszta arcomkád még nyugtatni próbál: „Holnap kórházba megyek, kicsit besárgultam ne izgulj...” Ennek 50 éve, s te ma is – mindig – 25 éves vagy. Akkor – te is, én is – nehéz heteket éltünk. A szorongó, féltő, bizonytalan, vég nélküli nappalokat a nyugtalan éjszakák kízó rémálmai követték a süket börtöncellában. A „soros levél” még december közepén sem jött meg, pedig mindenki más már megkapta. A hepatitis kórház zárt körtermében, egyre fogyatkozó reménnyel kétségbeesetten küzdött a halál angyalával az orvosod – virrasztott agóniád mellett Mária és Klári... Míg aztán Lucia napján érted jött, akit a láz Jéukám...kám...kám néven szólított.”

Móni mellett a Közösség létét illetően, az ő szenvedései árán is, olyan biztonság érlelődött bennünk, hogy a „második börtön” idején (1966. tavasztól) a folytatás vagy szétszéledés kérdése föl sem merült bennünk. Élete szelíd, de biztonságos fényt árasztva ragyogott és ragyog ma is sokunk számára.

Példája mutatja, milyen erőt képvisel, ha valaki egyszerűen csak normális. Ha „csak” meg akarja élni teremtményi, megváltott voltát. Ahogyan a fűszálak, madarak... Ember módjára. Tudatosan és belső készséggel. Meglepődve hallottuk annak idején az ügyvéd szavait arról, hogy a tárgyaláson „ezek az egyszerű, fiatal lányok messze a vádlóik fölé emelkedtek”. S ebben Móni volt az első, a példa és nevelő. Elénk élte, hogy ahol egyszerű lét van, ahol élet van, nem a „felsőbbiségek” tiltása vagy megengedése szerint, hanem Isten akaratából, ott szépség van és jóság, ott ragyog a szentség.

Nemrég hallottuk a P.Y. Millard tanulmányát ismertető előadásban, hogy a héber TOV-ot egyaránt lehet jónak és szépnek fordítani. Lehetne Móni életéről úgy beszélni, hogy a természetes és természetfölötti jóságot szemléljük benne.

¹⁶ i. m. 256.o.

¹⁷ YM 204.o.

De mi, ha rá gondolunk, öröm tölti el a lelkünket, s ez már átvezet a szépség birodalmába. Móni egész életéből a szépség sugárzik, az örömet adó valóság, annak fölfogása és megélése, s ezzel a teljes Valóság, a Valóságteljesség megközelítése. Látjuk nála, hogy az egyre ragyogóbb valóság miatt egyre ujjongóbb a lelke, minden szenvedésen át. A lélek fényre született, arra született, ami a legszebb, vagyis a teljes szépségre. Mintha hallotta volna Poupard bíboros szavait: „Szépségtörténetekké kell formálnunk életünket, szeretetünk megnyilvánulásait!”¹⁸ Móni Naplójánál ez a szépség érinti meg az olvasót: „Számomra a Napló Móni saját szavaival élve 'sűrűn folyó szépség'...”, írja főntebb idézett mai testvére. „Egy olyan világban, amelyben nincs jelen a szép, a jó is elveszíti vonzerejét, az igazság pedig kényszerítő erejét”, mondja Millard, s fontosnak tartja idézni Martini bíborost is: „Jobban, mint bármely eszmefuttatás, a szép az, ami által felfoghatunk valamit Isten nagyságából és az üdvösség misztériumából.”¹⁹

Az ötven éve reánk mosolygó fiatal leányra emlékezve ugyanerről ír Unger Ilona: „Mónika minden sora szépség, tisztaság, műveltség, intelligencia, és mindenek fölött transzcendencia.”

Mónit ismerve a szépséggel találkoztunk, s a szépség ismeretében elmélyedve közelebb kerülünk Móni életének misztériumához. Minél tökéletesebben valósítja, bontja ki valaki a saját létét, minél teljesebben engedi, hogy Isten álma megvalósuljon benne, szépség-titka annál ragyogóbb lesz. Szemlélése örömet okoz, közelsége reményt ad, vonz, bátorít és gazdagít. „A szépség nem merő esztetizmus, - írja XVI. Benedek – hanem valami, amin keresztül Isten Krisztusban megnyilvánuló szeretete eljut hozzánk, elbűvöl, magával ragad, önmagunkból való kilépésre készítet, és a mi egyetlen igazi hívásunk, a szeretet felé irányít minket.”²⁰

Dosztojevszkij azt mondta, hogy „a szépség menti meg a világot”. Mi ezt úgy is fogalmazhatjuk, hogy a „Mónik mentik meg a világot”.

Tegyük tartóra ennek a fiatal lánynak az életét, mint legmélyebb szépséget, melyet szomjaz a világ. Ideje jobban megismertetni, hogy hozzá fordulva, segítségét kérve biztonságosabban, örömmel teljesebben haladhasson ki-ki a maga útján.

Ezzel kapcsolatban idézzük egyik gyermekkori ismerősét, Szamosvölgyi Ilut: „Mónit nagyon kevésbé ismertem. Kétszer, talán háromszor találkoztam

¹⁸ i. m. 207. o.

¹⁹ i. m. 208, 199.o.

²⁰ i. m. 215.o.

vele nyolc-tíz éves koromban. Egyszerű, halk, nagyon kedves, finom jelenség volt – mindig mosolygott. Aztán még egyszer találkoztunk – mosolyogva aludt. Közel húsz esztendő telt el úgy, hogy Móniról nem tudtam beszélni senkivel, nem hallottam róla semmit. 1976 októberének egyik reggelén éles telefoncsengést hallok. Szaladok felvenni a telefont, nehogy valaki felébredjen. A telefonban nagyon ismerős, fátyolos hang szól: 'Szervusz, én Mónika vagyok, Tímár Mónika.' Mire én meglepődtem, és mondtam, hogy az nem lehet, mert Mónika meghalt. De a telefon másik végén a hang nem tágított és mondta: 'Szóljatok hozzám, lehet velem beszélgetni!' Itt vége lett az álomnak, és felébredtem az ébresztő-órára."

Kedves barátunktól, a szociális testvér Vida Katitól kaptam a következő beszámolót: „2010 nyarán kollégákkal és diákokkal Taizében jártunk. Azon a héten sok magyar csoport érkezett oda. Alois testvér, az előljáró egyik délután meghívta a magyar csoportok vezetőit egy kis beszélgetésre Roger testvér szobájába, amelyet halála óta érintetlenül hagytak. Az asztalán a következő dolgok voltak:

XXIII. János pápa breviáriuma, amelyet Roger testvér örökölt meg, s benne bejegyzések vannak, mint pl. Kalkuttai Teréz anyáé;

egy kínai Biblia, amelyből 1 millió példányt nyomtattak a taizéi testvérek, hogy végre olvashassák a kínai hívek; valamint

egy magyar vonatkozású könyv: Tímár Mónika naplója franciául! Ebben is bejegyzések találhatóak, és máig forgatják a képzésben levő fiataljaikkal, akik ebben a szobában gyűlnek össze minden nap egy fél órára. Alois testvér szerint ezt a könyvet minden magyar fiatalnak el kellene olvasnia, hogy bátorságot merítsen belőle. Megkérdezte, hogy nem indították-e még el Mónika boldoggá avatását? Szükség lenne ugyanis a példájára, olyan, mint Kis Szent Teréz."

Egyik mai kismarosi testvére, aki szintén csak a naplóján keresztül ismeri Mónit, ezt írja: „Mostanában kezd összeállni Claire de Castelbajac boldoggá avatási anyaga. Mióta erről szó van, örülök neki. De az van bennem állandóan, hogy Móni is van olyan szent, mint ő.” Kendőzetlen egyszerűség.

Muraközy Nóra az algériai Tibhirine-ből elhurcolt és meggyilkolt trappista vértanúk írásaival foglalkozik. 2012. december 12-én, Móni halála 50. évfordulójának előestéjén megrendülve látta Fr. Christian Lebretonnak, a kolostor újoncmesterének a naplójában (*Le souffle du don – Journal Tibhirine 1993-1996*, Bayard, 2012. 181. o.), hogy olvasmányai között szerepelt Móni levelezéseinek franciául megjelent kötete. Éppen Áginak a kalocsai börtönből küldött leveléből idéz fr. Lebreton: „Ma reggel derűs találkozás X-szel. Este

ezeket a szavakat olvasom Ágnes egyik Mónikához címzett levelében: 'Kevesen tudnak igazán szeretni. Kell tudni türelmesnek lenni, és mélyen tisztelni kell a másik arcát, és csak abban segíteni, hogy vonásai letisztuljanak'. (Monika Tímár: *Correspondance 1961-1962*. Coll. Vie consacrée, No. 11, 1995. lettre 60./" (Magyarul még nem jelent meg.))

„Nagy öröm volt – írja Nóra – amint ez a számomra olyan fontos, mégis kissé a feledés ködébe veszett Csillag új erővel ragyogott fel... Az Algériában élő trappisták, abban a rendkívüli időszakban, mely vértanúságukat előzte meg, merítették a Magyarországon korábban üldözött Egyház tanúságtevőiből.”

Szent Tamás szerint a szépség három jellemzője az *integritas*, a *consonantia* és a *claritas*: épség, összhang, ragyogás. Móni egész lényével az épség, a teljesség kidolgozásán munkálkodott, illetve ennek kimunkálására adta át magát maradéktalanul a kegyelemnek, önmaga akart lenni, egészen, az, aminek a Teremtő megálmodta. Így ragyog a léte, világosságot árasztva: „Nem akarok semmit, sem Bakonyt, sem Getszemánit, sem imádkozni, sem dolgozni, sem csendben lenni, sem beszélni, csak egészen puha és hajlékony lélekkel szerszámként a kezembe simulni. Csak azt akarom, amit Te. S nem érzem áldozatnak, nem nehéz és nem is képzelem be, hogy nehéz. Csak az nehéz és áldozat, amiből Te kimaradsz. Az én életemből, az én máimból pedig – ez az egyetlen, amit biztosan tudok – nem maradtál ki, s napjaimnak és óráimnak Te vagy a Királya, irányítója és alkotója.”²¹

Ebben a teljes odaadásban tündököl előttünk szépsége minden szenvedésen át. Ezért szeretnénk fölírni a mátramindszenti kerámia emlékoszlopa mellé a zöld fűben elhelyezendő három nagy görgeteg köre a szépség három jellemzőjét, emlékeztesse általuk Móni élete vendégeinket Teremtőnkre, aki maga a Szépség, a Fény, a Ragyogás – amint a szintén drága emlékü Foucoud kistestvér, Heinz Schmitz írta: „Ő a forrása és kútfője minden fénynek. Ő önti mindenbe, a dolgok létének pontos arányában a fényességet... Ő adja az Igazság ismerésének a világosságát, ezt a fényt, mely éltet, tisztává és hasonlóvá tesz és egyesít, mely sugárzik és közli magát és a jó, a nagyobb fény felé hajt.”²²

²¹ Mn 198.o.

²² Schmitz, Heinz: A lét misztériuma a szépség misztériuma, In *Folia Selecta* 5. 1995. szeptember, 14.o.